

„őrizzük, tartsuk fenn emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy elveszenek végleg,
s ezáltal is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.”

Cato

Válogatás a „**Fehérpartok**” **alján** címmel készülő
helytörténeti kiadványból.

(szerkeszti: Heinrich Pál)

Láttad-e?...

a világosi felső partról, a hajnal első derengésében
a felkelő naptól lassan tisztuló, majd csillogó
csodálatos panorámát! Megrendült-e lelked, a szép-
ségek, a látomások beteljesülése felett?

...láttad-e a napot lebukni vörös, izzó tányérjával
Badacsony mögé és voltál-e mámoros az esti színek,
tüzének orgiájától?

...hallgattad-e téli délután a Balaton jegének pen-
gését, az álomhárját, a sejtelmes pattogást, a termé-
szet nagy szimfóniáját?

...hallgattad-e a keszthelyi Halász-csárda cigányától
édes szerelmes kettesben a dalt: „Kék tó, csendes
tó, melyből az élet vize támad?”

...álltál-e viharban a fonyódi hegyen, nézted-e a
tajtétköz víz bösz haragját?

...ültél-e megittasodva, hangtalanul kis sárga kocsid
volánjánál, mikor a tihanyi műúton aranyosra festi az
ős a fák levelét és a levegő átlátszó, tiszta, a fények
ezüstösek és olyan valószínűtlenül szép minden?

...vitorlázta-e férfias viharban, égig érő hullámok
és villámló zivatarok között, bögő szélben és láttad-
e utána árbcod hegyén pislogni a lidérc lángot?

...ittad-e a dörgicsei Kegyesek vörösét, a diási her-
cegi rizlinget, a füredi bíró furmintját és a badacsonyi
szürkebarátot?

...szedtél-e ibolyát a tihanyi erdőben, voltál-e a kék
levendula földeken, gyűjtöttél-e szömörécét a Koloska
völgyben, vágta-e csokorban szalmavirágot a szaba-
di Sóstónál?

...voltál-e vidám és táncos Siófokon, szilaj és duhaj
Almádiban, busuló, cigányosan mulató Aligán, heje-
hujás dáridozó Györökön, nótázó és bakázó Bada-
csonyban?

...horgásztál-e Tihanynál a Csúcshegy alatt a sut-
togó nádnál, ahol öt kilogrammosak a pontyok – és
ahol a harcsa, – a harcsa?

...feküdtél-e hajód fedélzetén suttogó vitorlák alatt
csillagos éjszakán és nézted-e a hajósok útját, s ke-
rested-e az irányt a boldogság felé?

Aligánál

A Balatont Aligánál láttam meg,
Uj érzése támadt így a szívemnek;
Mert ezt a tót látni vágytam régóta,
Hogy Erdélyből kibujdostunk azóta.

Nem is tudtam nézésével betelni,
El se tudnám soha sem is feledni,
Mert ez egy szép tündér szeme az égnek;
Nincs ilyen párja a földkerekségnek.

Elleneink ezt hagyták meg csak nekünk
Hogy legyen, hol enyhüljünk, ha szenvedünk.
Körös-körül egyebeket elvettek;
Mint Balaton sírjunk értek könnyeket!

✍ Szántó István

Forrás:

Balatoni versek,
Budapest, 1928.

...áteveztél-e egy el nem csókolt csókért éjjel Ti-
hanyba, hogy hajnalig újra visszaszökj, észrevétlenül
vidám bajtársaid közé?

...voltál-e a vitorlások bálján, kint a nyílt vízen és
sírt-e gramafonod hangulatos songokat hulló – csilla-
gos éjszakán?

...sütöttél-e halat nyárson a tihanyi révésznél?

...szedtél-e szőlőt a füredi szüreten, gyűjtöttél-e
kagylót Szemesen, fürödtél-e a mólónál Fonyódon,
ástál-e kecskekörmöt Tihanyban, gyűjtöttél-e ezüst-
homokú levélporzót Szabadiban, szigonyozta-e ha-
lat Akaliban?

...tábortüzednél este sátrad előtt álmodozta-e az
akarattyai nagy fánál, hogy honnan jöttél és ki vagy?

...láttad-e, hallottad-e, átélted-e mindezt, kívántál-e
valamit a badacsonyi „rózsakövön” és könyörögtél-e
szerencsét a tihanyi Apátság népmondás- ablakából?

– Én láttam, hallottam, átéltem mindezt, minden
öböl, fa, szikla barátom, minden szépség személyes
ismerősöm.

Itt születtem, itt növekedtem, itt serdültem férfivá
és ma is hív a régi kalandok titokzatossága, ma is
testemben-lelkemben lüktet a Balaton sejtelmes
örök varázsa, mint az első kimondhatatlan szerelem
emléke.

Forrás:

Országjárás, Budapest,
1941. augusztus 22.

Tehenek, lovak, disznók és – fürdővendégek

Isten a tanúm, hogy malícia nélkül írom ezeket a sorokat. Ha valamit érzek, mialatt papírra vetem őket, az csak felemelő érzés lehet. Mert az igazság kimondása mindig felemelő. Már pedig akkora igazság, mint a tihanyi kettős torony Endre királyunk sírboltja felett, hogy mi: aligai fürdővendégek együtt fürdünk a Balatonban a tehenekkel, a lovakkal és a disznókkal!

Távol legyen tőlem a szándék, hogy a teheneket becsméreljem. Derék státusa ők az állatvilágnak. Ők adják nekünk a tejet, a vaját, a túrót, a rostélyosnak való marhahúst és sok egyebet még, amit itt nincs módomban felsorolni... A lovakkal meg éppen közeli kapcsolatban állunk, ami szinte már familiáris közösség. Vagy melyik állat olyan elválaszthatatlan hű társa a magyarnak – a kutyáján kívül –, mint a lova s melyik szerepel annyi dicsőséggel már a Bécsi Képes Krónika illusztrációin s általában véve történelmünk minden aranybetűs lapján, ha nem a ló. Szív, virtus, tradíció fűz bennünket hozzá, mért bántanók tehát, mikor a lelketlen technika támadásai miatt úgyis eleget kell szenvednie!... No és a disznó?! ...Ennek a nemes állatnak a nevét talán már nem is lehet elérzékenyülés nélkül kimondani. Ez már nem is állat, hanem – nemzeti pecsenye! Illatos, párolgó „költészet”, melynek bablevesben főtt „verslábairól” araszos oldalszalonnák, rőfös kolbászok, rózsaszínű sonkák, szegfűszeg illatú disznósajtok függenek alá, mint János pap országának mesebeli gyümölcsfáiról!

De hát hiába! – mindeme szeretetreméltó négy-lábúak bizonyos tekintetben mégse nevelődtek együtt az emberiséggel. S ami a faj szempontjából talán hatalmas előny, az a közös fürdő szempontjából – katasztrófa. Igen, ki kell mondani kertelés nélkül, hogy ezekre a jámbor teremtsékre a fürdővíz különös hatással van. Ezek itt a legnagyobb zavarba jönnek s pontosan az ellenkezőjét csinálják annak, amit a vízi élet erkölcs-tana tőlük is, mástól is megkövetelhet.

Már most tessék elképzelni, hogy a csordát napjában háromszor hajtják le egy külön „marhalejárón” a Balatonba. A marhalejáró mindössze 200 méternyi távolságban van az ember-

lejárótól, azaz a fürdőtelep strandfürdőjétől. S a víz tíz fürdőnap közül kilencen át nem az emberek felől áramlik a tehenek felé, hanem megfordítva. Tehát még a tó áramlásának törvényei is a barmoknak kedveznek, megkímélvén őket a szappanhabtól, melyet a vendégek fejmosás közben a vízbe hullatnak s a vendégeknek juttatván mindazt amit ők hullatnak a vízbe. Csoda-e ezek után, hogy mikor a vezérkolompos bődintése elhangzik a marhaparton, a strand minden épkézláb embere hanyatt homlok menekül ki a hullámok közül, csak néhány gyanútlan városi gyerek marad vissza, akik később boldog büszkeséggel mutogatják ájuldozó szüleiknek, hogy milyen pompás tavirózsákat halásztak ki a vízből...S természetes, hogy ami a teheneknek szabad, attól a lovakat se lehet eltiltani s ha már tehén és ló minden ellenvetés nélkül megfürödhetik a tóban, miért ne fürödhetnének meg akkor a disznók is, hiszen ők még a másik két négy-lábúnál is több jogot formálhatnak egy kis tisztasági fürdőre. Így aztán a vendégek balatoni be- és kirohanásai, mennél melegebb van, annál sűrűbben ismétlődnek naponta. – Csoda!... A konda!... – hallatszik napjában ötször-hatszor a vészkiáltás. –Jönnek a lovak! S erre upre pupos! –mindnyájan bekapott nyelvvel rohanunk a part-ra, átadván a vizet a nagytekintetű kocáknak és keséknek, „akik” nem is kéretik magukat, hanem páratlan majesztással élvezik kivételes helyzetük előnyeit.

Nem tudom, van-e példa erre a túlzott állatvédelemre más fürdőzésre szolgáló európai vizek partjain is, –de én kételkedem benne. Mert akkor ugyan miért lepődött volna meg rajta olyan viharosan egy világjáró amerikai – valami nagy nemzetközi állatvédő egyesület feje – aki a minap történetesen egyszerre érkezett a csordával a Balaton partjára. Az öreg Sam először nagyot nézett, azután boldogan kurjantott egyet, ledobálta magáról a ruhát, bezuhant a vízbe a tehenek közé, ott átölelte két riska nyakát s harsány hangon adta ki a parancsot parton álló feleségének, hogy ebben a festői pózban haladéktalanul fényképezze le őt. Ez meg is történt. A képnek kétségtelenül hatalmas sikere lesz a

külföldi állatbarátok között, akik a következő években már talán a saját barmaikat is a Balatonba küldik fürödni, de hogy valami sok kétlábú külföldit csalogatna a Balaton partjára, az nem igen valószínű.

Megkérdezhetné valaki, hogy ugyan miért van ez így, jobban mondva kinek az érdeke, hogy így legyen.

Én tehát sorra jártam minden helybeli érdekeltiséget, hogy a rejtély nyomára bukkanjak.

Először a fürdővendégeket kértem fel, hogy nyilatkozzanak. Vallják meg tiszta szívéből, ragaszkodnak-e ők a csordával való közös fürdéshez?!

–Ezek majd megverték felháborodásukban.

Megkérdeztem azután néhány villatulajdonost szükségük van-e a Balatonban a négylábúak társaságára vagy nincs szükségük. Az urak megesküdtek gyermekeik egészségére, hogy nekik ilyen társaságra sohase volt szükségük.

Felmentem a fürdőigazgatósághoz, hogy hát talán az üzleti forgalomnak használ, ha a gyerekek „vízi labdákat” fognak ki a Balatonból. –A részvénytársaság több tagja szívére szorított kézzel fogadkozott, hogy az lesz az ő jótevőjük, aki ezektől a labdáktól megszabadítja őket.

–De hát kinek az érdeke akkor ez a tarthatatlan állapot?

– A falunak! – súgták itt is, amott is. – A kajári csordának nincs a legelőn itató kútja, ezért kell a barmokat napjában háromszor beterejni a Balatonba. Nem fürdetni viszik őket, hanem itatni!

No már erre megkérdeztem néhány falusi embert is. –Hát, bátya, csakugyan olyan nagy áldás azokra a tehenekre a Balaton?

– Igya ki a szivárvány, uram! Minden behajtás

után öt kilót veszít a „táhen” a súlyából s háromannyi takarmányt fal a fürdés miatt, mintha csak ivott volna. De mit csináljunk? Nincs csordakútunk!

–Hát miért nem furatnak egyet?

–Drága az nekünk, uram, ilyen magas helyen...

Most már láttam, hogy mindennek az a fránya kút az oka, amit még meg se fúrtak. Paritás kedvéért azonban –s az állatvédő egyesületekre való tekintettel – megkérdeztem a teheneket is, hogy talán ők nem akarnak a háromszori fürdés higiéniájáról lemondani.

A csordás, aki a tolmács szerepét vállalta, – földhöz vágta a kalapját.

Megette a poszlégy! Ostorral kell ezeket a vízbe hajtani. Nem szeret a marha fürdeni, uram! Ötvenfokos hőség legyen, mikor a „táhen” magától megfürdik. Inkább túri a szomjúságot, csak ne kelljen fürödni.

Íme, a Balaton egyik legszebb pontjának legnagyobb problémája.

Egy csordakút, mely egyformán hiányzik teheneknek, falunak, fürdőigazgatónak és fürdővendégnek, de amelyet nem furat meg senki.

Ehelyett az ember inkább együtt fürdik a tehénnel, a tehén az emberrel, holott az ember nem szeret együtt fürödni a tehénnel, a tehén pedig egyáltalán nem szeret fürödni.

Legyen szabad ezt az egyszerű balatoni helyzetjelentést mély tisztelettel odatenni a Balaton új gondviselésének asztalára.

✍ Maróthy Jenő

Forrás:

Pesti Hírlap,
1933. szept. 6.

Itatás Balatonaligán 1934-ben

Balaton Aliga gazdát cserélt. Az új tulajdonos tervei

Mint értesülünk Balaton-Aliga régi tulajdonosai kezéből új tulajdonos birtokába ment át. A fürdőtelep új tulajdonosa Latinák Jenő kőbányai szerzősámgyáros, aki Balaton-Aligát 3.300.000 koronáért vásárolta meg. Tóth Ella és Tóth Valéria balatonfőkajári földbirtokosok egyharmadrészig mint érdekeltek, illetve mint társtulajdonosok maradnak továbbra is.

A fürdő új tulajdonosa a maga munkájával és lankadatlan szorgalmával, mint kisiparos küzdötte fel magát milliók urává.

Latinák Jenő jószívúságáról, jótékonyosságairól általánosságban közismert, aki akkor is amikor Balaton-Aligát megvásárolta a köznek, a társadalom sokat nélkülözött részének óhajt szolgálót tenni.

Tervei, melynek a fürdő megvásárlása után nyomban kifejezésre jutottak, már is élénk tanújelét adják Latinák Jenő törekvéseinek, jótékony hatású munkájának, melyek, ha eljutnak a megvalósulás lépcsőjéig, soha meg nem szűnő hálát fakasztanak az emberek szívéből.

Latinák Jenő eddigi tervei szerint Balaton-Aligát a városunkhoz legközelebb eső balatoni fürdőtelepet a mai kor és igényeknek megfelelőleg modernné, minden hiányt kiküszöbölve teljesen újszerűvé akarja emelni. Elsősorban is a középosztály érdekeit tartja szem előtt, nemes szívében a tisztviselők, iparosok, munkások üdülését a fáradságos munka megkívánta pihenést igyekszik lehetővé tenni.

Az új tulajdonos szállodákat épített, külföldi mintára újszerűséget is hoz, amikor nyári lakásoknak megfelelő fürdő barakkokat létesít közvetlenül a Balaton partján.

Mindezeken kívül, hogy a nyaralás a lehető legolcsóbb legyen házi kezelésben disznóhizlaldát, konyhakertészetet létesít.

Saját villanytelep világítja a jövőben Balaton-Aligát és hisszük, hogy az itt felsorolt tervek keresztül vitele után Latinák Jenő érdemeit a közönség teljes hálája és megelégedése honorálja.

Itt említjük meg, hogy Balaton-Aliga étterme az eddigi tulajdonos kezei alatt minden igényt kielégít, amit igazol a látogató közönség teljes megelégedése és ez megdönt mindenféle híreket, melyek valószínűleg csak rosszakaratú híresztelések.

Forrás:

Székesfehérvári Friss Újság,
1921. július 21.

Balaton ünnepély

A siker jegyében folyt le vasárnap délután Balatonaligán a fürdőegyesület által rendezett nagyszabású balatoni ünnepély. A program oly terjedelmes volt, hogy már a délelőtti óráktól egészen a késő esti órákig szórakoztatást nyújtott a közönségnek.

Délelőtt 11 órakor úszóverseny folyt le az eléggé háborgó Balaton vizében, majd ezt követőleg vitorla és csónakversenyek zajlottak le.

Este 8 órakor impozáns és fölötte kedves dolgot produkáltak a nyaralók legkisebbjei az apró gyermek sereg. Lampionos felvonulást rendeztek a telepen végig a nyaralók előtt, miközben megható irredenta dalokat énekeltek.

Utána vacsora, majd Rédei Vilmos éttermének összes helyiségében tánc következett, mely a legjobb hangulatban a kora reggeli órákig tartott.

A kellemes nap sikere főleg Kmetty Károly egyetemi tanár, Kulcsár Kálmán pénzügyi főtanácsos és Kubik Lajos érdeme.

Forrás:

Székesfehérvári Friss Újság,
1921. aug. 17.

Balatonaliga fürdő

Strand

Balatonaliga-fürdőtelep

Rédei-Étterem